

פרטי כל מט. א/3

מישיבת ועדת הכנסת שהתקיימה ביום ב' ה' חשוון
חש"א 16.10.1950 בשעה 11.15.

נוכחים:

חברי הועדה:

- י. הררי - היו"ר
- פ. אילנית
- מ. בן-עמי
- י. ברי-הודה
- י. ברץ
- ד. בר-רב-האי
- ז. גלוסקא (בזכות דעה מייצגת)
- מ. גרבו-בסקי
- א. ג'רג'ור
- ש. דיין
- ח. טובי
- צ. יהודה
- נ. ילין-מור (בזכות דעה מייצגת)
- מ. יערי
- י. מזור
- ע. מימון
- י. סרלין
- א. ציזלינג
- י. קוסוי
- ה. קוק
- א. רזיאל-נאור
- י. שמחוני
- א. שפטל
- א. חבורי

מוזמנים:

- י. שפרינצק - יו"ר הכנסת
- ח. לי-אור - מזכיר יו"ר הכנסת
- נ. ניר - סגן יו"ר הכנסת
- מ. רוזטי - מזכיר הכנסת
- א. צידון - סגן מזכיר הכנסת
- פ. רוזן - שר המשפטים.

ועדרים:

- א. י. גרינברג
- ש. כץ
- מ. נורוק.

סדר-היום:

דיונים עקב המשבר בממשלה.

י. הררי - היו"ר:

פותח את הישיבה.
אני מברך את כל החברים לשובם לעבודה.
אני רוצה להודות לחבר הכנסת בר-רב-האי שרכזה העניינים בידו בזמן העדרי.

לפנינו **אאא** עומדות עתה שתי בעיות: א) סדר הויכוח ב) הזמן שיש להקציב לויכוח אחרי הודעת שר האוצר על השנויים בסדר הכלכלי של הממשלה, כן העבירה הממשלה לכנסת את ענין משלוח השופטים, בינתיים קרה מה שקרה וראש הממשלה הגיש את התפטרותו, עדיים לא ברור מה יהיה המצב עד לפתיחת הכנסת.

בשעה 16.00 חפתח מליאת הכנסת בהודעת ראש הממשלה, אם הצליח להרכיב ממשלה חדשה, עד אז לא קיימת ממשלה ואיך טעם לשמוע את הודעת שר האוצר. לפי טעה ישנה אי-בהירות במצב, התקשרנו עם מזכיר הממשלה למען נדע למתי לדחות את ישיבת הועדה? ולא יכולנו להציל מפיו דבר, יתכן והסיעות תדענה יותר פרטים.

מ. יערי:

יו"ר הכנסת עדיין לא התפטר ועליו להיות נוכח בישיבה ויחד אתו נקבע את ישיבת הועדה.

לפי בקשת סיעת מפלגת פועלי ארץ-ישראל
בפסקת הישיבה ל-5 דקות.

יו"ר הכנסת י. שפרינצק מופיע לישיבה.

י. קוטורי:

את הישיבה בשעה 16.00 יפתח ראש הממשלה וימסור הודעה בקשר למצב שנתהווה, אחר-כך ימסור שר האוצר את הודעתו בקשר לשאלות הכלכליות. עלינו להחליט פה כמה זמן ימשך הויכוח לאחר הודעת הממשלה?

מ. בן-עמי:

אני חושב כי אין מקום לדחות את ישיבת ועדת הכנסת. ראש הממשלה ימסור הודעה או שיודיע שעדיין לא הרכיב ממשלה, אם תורכב ממשלה חדשה שנביע לה אימון, יבוא שר האוצר וימסור על תכניתו הכלכלית, ואם אקח את המצב הגרוע ביותר שיביעו אי-אימון לממשלה, ארי המצב המשפטי הוא כזה שהממשלה ממשיכה לפעול עד היכון ממשלה חדשה, כלומר בשבילנו, בתור ועדת הכנסת המצב ברור.

מ. גרבוונסקי:

אני מניח, כי באם גם תהיה ממשלה חדשה, הכנסת הנוכחית קיימת ופועלת עד יום הבחירות. ועתה לשאלה מה יהיה היום? ראש הממשלה יפתח וימסור הודעה, הדצאת מר קפלן היא חלק מנאום ראש הממשלה, והוא ירצה את תכניתו הכלכלית מיד אחרי ראש הממשלה, ראש הממשלה חילק את דבריו בינו לבין שר האוצר. בתום דברי שר האוצר יכולה להתעורר השאלה, אם זוהי ממשלה חדשה - יש צורך בהצבעת אימון, ואם זו ממשלה של חוקה קיימת - אין צורך בהצבעת אימון, בא ויכוח כללי על המצב ויש צורך לקבוע את השעות.

בנקרה זה הצבעת אימון אינה נחוצה לפי חוקת המעבר, כי הממשלה הקיימת בהרכבה הנוכחי היא מכהנת עד היכון ממשלה חדשה.

ה. קוק:

אני חושב כי יש צורך בבירור המצב הפרלמנטרי שנוצר. לדעתי ישנה אי-הבנה יסודית מאד, יתכן והממשלה הנוכחית תשאר בתורת ממשלת מעבר ואז הכנסת תוכל להמשיך בעבודתה. המצב כיום הוא כזה - הממשלה התפטרה, נשיא המדינה הטיל על חבר הכנסת בן-גוריון, להרכיב ממשלה חדשה, אם חבר הכנסת בן-גוריון יכשל ואי-אפשר יהיה להרכיב ממשלה, אזי תשאר הממשלה הנוכחית, אבל אא עתה אין זה נכון מבחינה פרלמנטרית לשמוע את שר האוצר.

י. שפרינצק - היו"ר הכנסת:

קורא מתוך הכתב את חוק הממשלה המתפטרות. חבר הכנסת קוק, דבריך עומדים בסתירה לכתוב.

ה. קוק:

השאלה היא מה נקרא "להמשיך בתפקידיה"? השרים ממשיכים להיות אחריים, אולם עתה חבר הכנסת בן-גוריון קבל עליו להרכיב ממשלה חדשה בכנסת, עליו למסור דין-וחשבון לכנסת או להחזיר את המנדט שלו לנשיא ולומר כי נכשל בהקמת ממשלה חדשה ומציע לנשיא לפזר את הכנסת.

שב.

ה. קוק:

אין לנו נסיונות גדולים בחלופי ממשלות, אבל חבל שאין כאן אתנו בא"כ ראש הממשלה, שהפך אתמול להיות ראש ממשלה מיועד, ועל חבר הכנסת בן-גוריון לשלוח לנשיא את רשימת המועמדים, אין לנו כל ברירה אחרת, אלא לדחות את ישיבת ועדת הכנסת ולשלוח לשאול את חבר הכנסת בן-גוריון אם הוא ממשיך במאמציו להרכיב ממשלה ואם הוא מוכן להופיע היום בשעה 4 בפני הכנסת, ואז עלינו לדון כמה זמן יש להקציב לויכוח.

לא יתכן כי הכנסת תתאסף היום ותשמע סקירה של הממשלה שהתפטרה, והצעתו של חבר הכנסת גרבוטסקי כי נשע הודעה בשני חלקים, היא בנגוד גמור לנוהג.

י. בן-יהודה:

בראשונה עלי לציין כי נעשתה טעות בזמנו שלא קבלתם את הצעתנו להטיל על ועדת חוקה חוק ומשפט להכין באופן דחוף את החוקים הנוגעים בענמן הנידון.

ועתה למצב הנוכחי: הממשלה התפטרה, אנחנו יודעים על כך לא מן הממשלה, אלא מן הרדיו, מן הנשיא, המפלגות יודעות על כך, אולם לכנסת עוד לא הודיעו, רק היום בשעה 4 עם פתיחת הכנסת יודיעו על כך. כל המפלגות יחד אין זו עדיין כנסת, ואם כךאז המצב, הרי הוא ברור. עם פתיחת הכנסת צריך ראש הממשלה למסור לנו לכנסת זו שבתרה בו, הודעה בקשר לממשלה הקודמת, נוסף לכך נשמע כי הוטל עליו להרכיב ממשלה חדשה ונראה אם הצליח בכך.

אני באופן פרטי יכול למסור, כי הוא בתחילת הישיבה מניח או שתהיה ממשלה קבועה או ממשלת מעבר - זהו הסדר הרגיל, ואז תהיה הצבעת אימון. אם הממשלה תאשר תקבל אימון - זו הממשלה החדשה, אבל אם לא תקבל הממשלה אימון, רק אז מתחילות השאלות, כלומר אם הממשלה שראש הממשלה יציע לא תקבל רוב מה יהיה אז? בין השאלות ישנה השאלה האם ממשיכים במאמץ להרכיב ממשלה, האחד נכשל יתכן ויטילו על אחר, יתכן ויחליטו שמפזרים את הכנסת ויש צורך להכין חוקה לפיזור הכנסת, כי אין לנו לא חוקת בחירות ולא חוקה על פיזור כנסת. בינתיים עד אשר תבחר הכנסת החדשה קיימת הכנסת הנוכחית. על כל העברים האלה צריך להחליט אחרי שנעמוד על המצב הקיים. אולם בכל המקרים אין אנו יכולים לשמוע את הרצאתו של שר האוצר, כי אותה ממשלה שעבדה את התכנית, הוא אינו יכול להרצות בשמה.

אם תבחר ממשלה חדשה, היא תביא תכנית חדשה, אבל לא לפני זה. אם לא תבחר ממשלה חדשה וזוהי ממשלת מעבר, לא יכולה להיות הרצאה של קו פוליטי, עליה רק לשמור על פעולה יום יומית כדי למנוע ערובוב. אם הממשלה הנוכחית ממשיכה לכהן כממשלת מעבר לא יכולה להיות שום הרצאת דברים על קו פעולה, ממשלת מעבר תתפקידה לדאוג לארגון הטכני לבל תהיה אנרכיה. דברים אלה אינם עומדים בסתירה לאיזה שהוא חוק.

י. שפרינצק - אינו ר הכנסת: מה יהיה במקרה והממשלה תודיע כי תזרה בה מהתפטרותה?

י. בן-יהודה: תהיה הצבעת אימון בממשלה.

ד. בן-רב-האי: אני רוצה להעיר לחבר הכנסת קוק כי מאותה חוקה מקו טעת שישנה לפנינו הדבר הרבה יותר ברור ממה שמנסים כאן להסביר. עם התפטרות ראש הממשלה, לפי החוק 111 מתהוים באופן מקביל שני תהליכים, במקרה וראש הממשלה יודיע על הקמת ממשלה חדשה שתקבל אימון, אז כל השאלה הקונסטיטוציונית נופלת. ואם לאו קיימים שני תהליכים, לראשונה נמשכים המאמצים להרכיב ממשלה. המאמצים האלה יכולים להמשך יום או שבועיים, ראש הממשלה יכול גם להחזיר את המנדט שלו לנשיא, אשר יטיל על אדם אחר להרכיב ממשלה.

בינתיים שום דבר לא משתנה, הממשלה שהייתה קיימת עד כה ממשיכה בתפקידיה עד היכון ממשלה חדשה. המאמצים נמשכים, אולם חוק זה קובע את העובדה שלא ישאר חלל ריק, כי החיים אינם עומדים, ואם ישנה איזה שהיא התפתחות פוליטית מסוימת הממשלה לא תעכב בעדה וכן לגבי התפתחות כלכלית. לממשלה הנוכחית יש תכנית כלכלית משלה והיא תבצע את תכניתה.

אשר להתקפה על הרצאת שר האוצר, הרי הממשלה ממשיכה לנהל את העניינים ומודיעה לכנסת על מצב העניינים כל זמן שהיא קיימת.

ד. בר-רב-האי:

האם יש להנפח לרגע קט כי המלחמה בשוק השחור נדחית משום שבעוד שלושה חודשים תקום ממשלה אחרת שיש לה קו כלכלי אחר? אין צורך להעלים עין משני הדברים המקבילים שהתהוו, דוקא בסעיף זה ברורים הדברים, ואין צורך לומר כי אנו לא קבלנו את הצעת מפלגת הפועלים המאוחדת בקשר להכנת חוקה לפיזור הכנסת - האשמה משותפת.

מ. בן-עמי:

נניח שהתקיימה הרצאתו של שר האוצר והיתה הצבעת אי-אימון, מה יהיה עתה? האם הממשלה שהובע לה אי-אימון תבצע את הקו הכלכלי או לא?

ד. בר-רב-האי:

נעשים מאמצים להרכיב ממשלה חדשה, הממשלה שתמשיך לפעול בתפקיפה 11 תעבור לפי הקו שלה.

א. ציזלינג:

הכנסת עובדת בשני פסים, פס אחד-שהיא מקבלת חוקים - חוקי-יסוד או חוקים שהזמן גרמן וכן חוקים שהיא מקבלת מהממשלה ומסנה אותם אצאא במידה שצריך לשנותם ומביעה להם אימון או אי-אימון. אבל תכנית של ממשלה רופפת אי-אפשר להביע לה אי-אימון. במצב של אי-אימון שאיננו מתקבל על הדעת, ממשלה שהיא זמנית אי-אפשר להביע לה אי-אימון ואי-אפשר לפטר אותה, ואי-אפשר לדרוש שנויים. הממשלה יכולה לסדר עניינים דחופים, אבל אין צורך להפוך הודעה בתכנית, הממשלה הזמנית ודאי שאסור לה לעשות את זה. היום חופיע לפנינו הממשלה, אנחנו לא נצביע לה אימון או אי-אימון כי הממשלה כבר התפטרה, הממשלה עתה היא בהרכבה החדש ואז אפשר להביע אימון או אי-אימון, לכן אני חושב כי מהלך העניינים הוא פשוט. ראש הממשלה לשעבר יודיע על התפטרותה של הממשלה, חבב הכנסת בן-גוריון יודיע שהוא הושמן להרכיב ממשלה וימסור הודעה אם הוא יכול לעשות זאת, ואם לא יוכל אצאאא להרכיב ממשלה, יזמין הנשיא את חברי המפלגות ויגיד, אדם אחד נכשל ולא קיימת יותר ממשלה, הרי הממשלה הנוכחית ממשיכה בתפקידיה, איש לא חשב כי הממשלה הזמנית צריכה להניח את התיקים ולא להכנס למשרדים, אבל לבוא ולדבר על כל מיני תכניות של ממשלה זמנית - זה לא יתכן. זאת לא תהיה פגיעה בשר האוצר אם הרצאתו תתקיים מחר או מחרתיים.

זאת לנו הפעם הראשונה מקרה שכזה, ואני מיעץ לא ליצור תקדימים על יסוד פרטטיז'ה של רגעת' של משהו. אין כאן כל אצאאא ענין לפגוע בשר האוצר או במישהו אחר.

י. שפרינצק - יו"ר הכנסת:

נניח שהובע אי-אימון לממשלה ובתוקף סמכויותיה הממשלה הנוכחית ממשיכה בתפקידיה, ובין התפקידים יש אותם העניינים האקטואליים שעלאהם היא רוצה לדבר, האם היא רשאית להמשיך בזאת?

א. ציזלינג:

יש פעולות שהן בגדר החוק והיא חייבת להביא אותן לכנסת, אבל תכניות לבצוע לתקופת שלטון מסווכת - זה לא יתכן.

א. תבורי:

את האינטרפרטציה של חברי הכנסת קוק וציזלינג אינני מקבל, אין כאן כל כוונה לפגוע בשר האוצר, אבל זה עלול לפגוע בחיים הסדירים של המדינה. החוק התכוון באמת שלא תהיה אנרכיה במדינה עד הבחירות, נכון כי לכל מילה יש ערך, אבל צריך לשקול אותה - ואם כתוב בסעיף זה כל התפקידים, הרי הכוונה לכל התפקידים של חיי מדינה סדירים ויהיה זה אפילו לשלושה חודשים, ואין צורך לקום ולהגיד, כי אין לנו צורך בכל זה.

הערכתי אחרת - בטשך שלושה חודשים הממשלה ממשיכה לכהן, לפי החוק, בתורת ממשלת מעבר, וראש הממשלה ולא חבר הכנסת בן-גוריון הוא ראש הממשלה, אלא אם כן הכנסת תחליט היום או מחר לפזר את עצמה. הממשלה ממשיכה בעבודתה על כל תפקידיה, על-כן יכולה התכנית להמשיך, הרי מישהו צריך לנהל את המדיניות הכלכלית ומדיניות החוץ, וכשן אינני מבין מדוע צריך להשתמש בהרצאת מר קפלן.

ה. קוק:

אני רוצה להציע לסדר, כי אנו נדון עתה כמה זמן נקדיש לויכוח לאחר הודעת ראש הממשלה לשעבר, ואם יוצר מצב שזו תהיה ממשלה זמנית, אנו נדון על דרכי פעולתה. עתה עומדת השאלה האם הכנסת תתכנס היום בשעה 16.00? מסתבר מדבריו של חבר הכנסת בר-יהודה שתמטר הודעה כי הנשיא מינה את חבר הכנסת בן-גוריון להרכיב ממשלה והוא קבל על עצמו תפקיד זה, עלינו לדון כמה זמן ימשך הויכוח בכנסת לאחר ההודעה הזו?

א. תבורי:

כולם מניחים כי יש לשמוע את הודעת ראש הממשלה, והרי ראש הממשלה סידר את הודעתו בצורה טכנית זו המתחלקת לשני חלקים, בינו לביין שר האוצר, מדוע שלא נמלא אחי בקשת ראש הממשלה?

י. הררי - היו"ר:

ישנן לפנינו שתי הצעות: א) הצעתו של חבר הכנסת קוק, כי אנו נדון עתה כמה זמן יש להקדיש לויכוח שיחקיים לאחר הודעת ראש הממשלה. ב) הצעתי - כי הויכוח ימשך עתה לפי אותם הפסים שנמשך עד כה.

ה צ ב ע ה

בעד הצעתו של חבר הכנסת קוק - 4
בעד הצעתו של חבר הכנסת הררי - 9

מ ח ל י ט י מ

ממשיכים בוויכוח כמו שהתנהל עד כה.

נ. ניר - סגן יו"ר הכנסת:

אני מוכן להסכים שהממשלה צריכה להמשיך לכהן בתפקידיה, אבל תכנית פעולה יכולה להיות רק לממשלה קבועה ולא לממשלה יוצאת. נניח והממשלה התפוררה והתפטרה ויהיה ויכוח ואין מסכימים לאיזון שהיא פעולה, ושר אחד ידבר ואחריו שר אחר - בשם מי הם מדברים, כיצד אפשר לשמוע על תכנית לשלושה חודשים? איך יכולה להתקבל תכנית כלכלית בשעה שהממשלה התפטרה? התוצאה תהיה כי אנו נתוכח ולא נהיה שבעי-רצון מן הדבר, אולם הממשלה נשארת.

י. כסה:

האם לא יכול להיות סדר כזה שראש הממשלה מציע את תכניתו המכילה שני חלקים?

פ. רוזן - שר המשפטים:

אני מדבר כאן בתור שר המשפטים אינסטטוס דמיסיונס ובשם ממשלה שהיא אינסטטוס דמיסיונס. אבל כתוב במפורש בחוק שלנו, כי אין ממשלה אחרת והממשלה היוצאת מכהנת בתור ממשלה. כן הטיל הנשיא על מישהו להרכיב ממשלה שגם הוא במצב אינסטטוס דמיסיונס. עתה יש לוועדת הכנסת הזדמנות להתבסס על החוקה ועל התקנון, או להניח את הדאגה בשאלה זו לממשלה שהיא קובעת את סדר-היום של הכנסת. כן יכולים להיות מצבים שונים היום בשעה 16.00, עם פתיחת הכנסת יכול להיות שהממשלה שתורכב תקבל רוב בכנסת ולא תהיה שונה בהרבה מן הממשלה הקודמת, אשר החליטה על התכנית הכלכלית, ואז תוכל הממשלה להופיע בתכניתה הכלכלית. הממשלה, כטובן, תקח בחשבון שיש לדון על התכנית הכלכלית, במקרה זה, יתכן ולא תהיה החלטה על בחירות חדשות.

כן יכול להיות שראש הממשלה יציע הרכב

ממשלה שאין לה רוב או שחברי הכנסת יביעו לה אצאצא-איסון, במקרה זה יש ספק אם צריכה להתקיים הרצאתו של שר האוצר. אבל לפי שעה אין לדעת מה המצב? הצעתי היא כי תשאירו לי יחד עם הנשיאות לבדור מה המצב בממשלה בשעה 15.30, ולהחליט על כך, אולם ההחלטה בידכם.

י. שפרינצק - יו"ר הכנסת:

כיצד להסדיר את השברים, כי הממשלה מתאספת בשעה 15.30 והכנסת בשעה 16.00?

פ. רוזן - שר המשפטים:

לפי המצב כרגע תהיה הודעת ראש הממשלה על הממשלה המתפטרת, אולם אני הייתי מציע

להפסיק את הויכוח לעת עתה.

א. ציזלינג:

אני מציע כי הכנסת תתכנס וראש הממשלה יודיע את הודעתו, אחרי ההודעה תפסק ישיבת מליאת הכנסת, וועדת הכנסת תדון במצב, כך שנוכל לשפור על שעת פתיחת הכנסת.

י. שמחוני:

בניח שלא תבחר ממשלה חדשה, והממשלה הקודמת עוסקת בתפקידיה כל אמן שאין אצאאאאאאא ממשלה חדשה. הבעיה היא אם ועדת הכנסת צריכה לתת את הסכמתה לסדר הודעתו של ראש הממשלה המורכבת משני חלקים ומאותו חומר שהוכן כסקירה הנוגעת למה שנועשה במדינה. המדינה צריכה להתקיים והכנסת עדיין קיימת, ואני רוצה לשאול את מר ניר האוטר האם הממשלה יכולה להמשיך בתפקידיה ונשאלת השאלה מהם כל תפקידיה - אחד התפקידים קשורים בצבוריות שלנו שלא מעט נסערת ובאופוזיציה נסערת, מדוע הכנסת היודעת שהממשלה תמשיך בתפקידיה בכל התנאים רוצה לקחת לעצמה את הזכות ואת האפשרות ולהשביח את מעבודה, הרי הממשלה תהיה חוקית בהחלט. הן אין אנו עוסדים במצב שנוכל עוד פעם להביע אימון או אי-אימון.

אנחנו לא נוכל להסתפק בהצעות כלליות ולכן צריכה להתקיים הרצאתו של מר קפלן. בהתחשב עם הצבוריות הנסערת, מדוע אתם מבקשים דרך להסתלק מן האפשרות לבצע את כל התפקידים, את ההצעות ואת ההחלטות? מדוע מחפשים את המוקשים האלה שהם עיוניים גרידא?

י. טרליו:

אנש מציע להפסיק עתה את הויכוח ולמסור לשר המשפטים או לאחר, לקבוע את מועד הישיבה לאור מצב העניינים.

ס. גרבובסקי:

אני מציע להפסיק עתה את הישיבה ולהתכנס שנית בשעה 15.00 ולדון שנית במצב.

ת. טובי:

הכנסת עומדת היום אחר הצהריים להרכיב ממשלה חדשה, ולכן אני מציע שועדת הכנסת תחליט לשמוע אחרי הצהריים על הרכב הממשלה החדשה - זה יהיה הדבר הראשון שהכנסת צריכה לדון בו.

י. הררי - היו"ר:

חבר הכנסת טובי, עדיין לא הצעת דבר לסדר, ישנה רק הצעה אחת והיא להפסיק עתה את הישיבה ולהמשיכה בשעה 15.00.

ה. קוק:

אם אנו נתאסף בשעה 15.00 אנו נהיה אולי במצב קצת יותר ברור, לכן אני מצטרף להצעתו של חבר הכנסת ציזלינג, שנשמע את הודעת ראש הממשלה, ואחר-כך נפסיק את הישיבה וועדת הכנסת תתכנס שוב.

א. ציזלינג:

סיעה רשאית לבקש להפסיק עתה את הישיבה.

מ ח ל י ט י מ

כי ישיבת ועדת הכנסת תתחדש בשעה 15.00.

הישיבה נועלה בשעה 12.30.